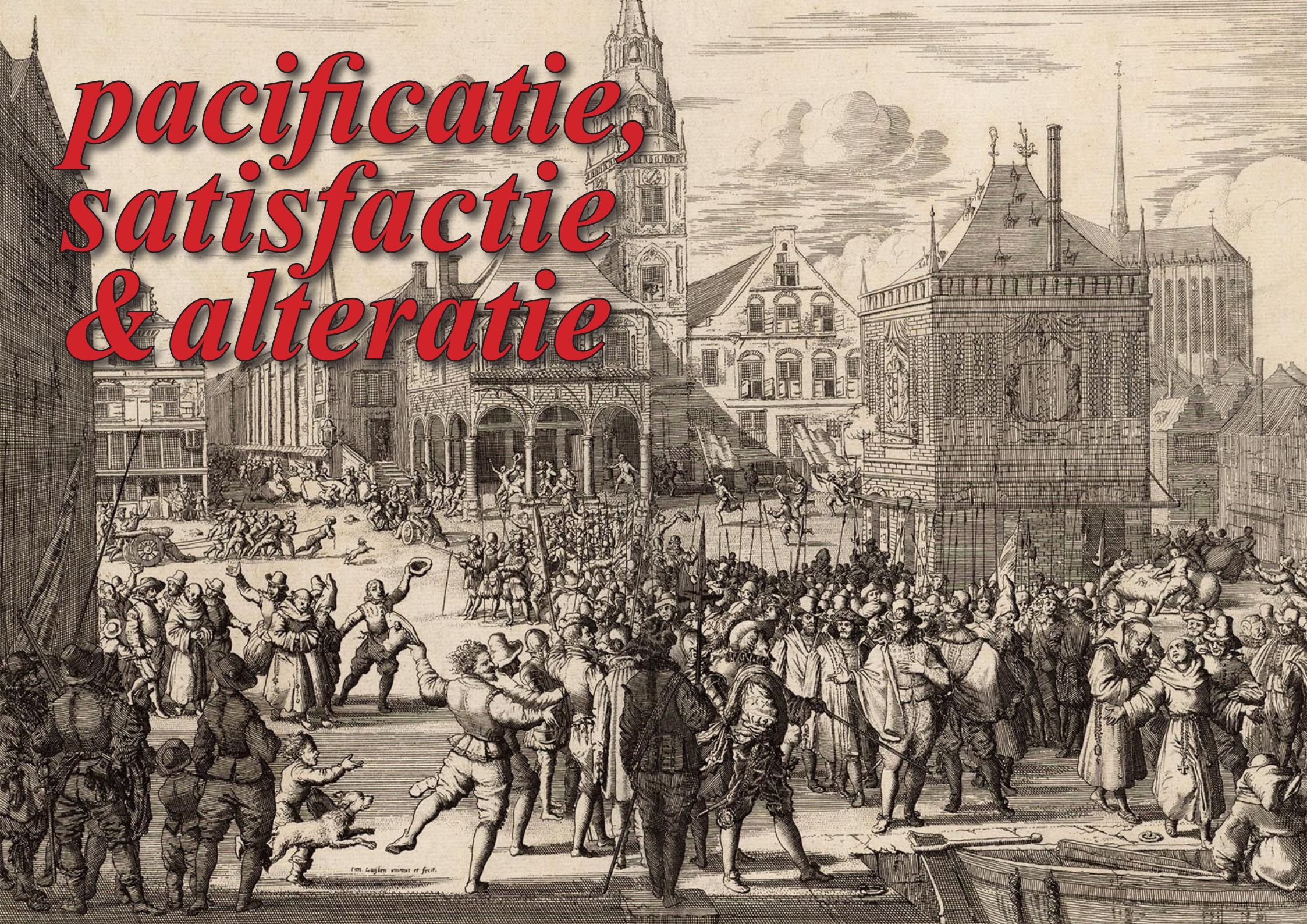
pacificatie,
satisfactie
& alteratie

In het stuk over de Hoekse en Kabeljauwse Twisten heb ik aangeduid waarom de stad Amsterdam meer heil zag in een goede relatie met de opeenvolgende landsheren dan met de omringende Hollandse steden. Van die laatsten hadden ze niet veel goeds ondervonden en met de juiste zak geld in de hand was met de landsheer altijd goed te praten. Maar het blijft steken dat Amsterdam er zo lang over deed in de Tachtigjarige Oorlog de *juiste* kant te kiezen.

Voorspel: Beeldenstorm

De reactie van Margaretha van Parma op de smeekbede der edelen wekte bij de protestanten verwachtingen op een betere positie in de samenleving. Gek genoeg lijkt het gebeuren in 1566 in Amsterdam juist een aanvoerder gevonden te hebben. Niet bepaald trouw aan het Habsburgse gezag! Het nieuws van de beeldenstorm in Noordwest-Frankrijk en West-Vlaanderen, begonnen op 10 augustus 1566, kwam juist in Amsterdam vroeg aan doordat beurshandelaren uit Antwerpen brokstukken van kapotgeslagen beelden en altaren aan hun collega's in Amsterdam lieten zien. Dat ging als een lopend vuurtje door de stad en van Antwerpen sprong de beeldenstorm regelrecht naar Amsterdam over en wel op 23 augustus. In beide parochiekerken drongen groepen opstandelingen binnen. Het optreden van de overijverige schout, die dacht met vuurwapens het gepeupel naar buiten te kunnen werken had een averechtse uitwerking. Vooral in de Oude Kerk sloeg de vlam in de pan en werden grote vernielingen aangericht. Door de hele stad werden geestelijken die kerkschatten in veiligheid probeerden te brengen gedwongen die naar de kerken en kapellen terug te brengen.

Het stadsbestuur was dadelijk in paniek. Alle kerken werden op last van de burgemeesters voorlopig gesloten. Men verzocht diezelfde dag nog voorlieden van de gematigde factie in de vroedschap voorstellen te doen om de

Rechts: Beeldenstorm op z'n Amsterdams. Wein Ockels gooit haar pantoffel naar een crucifix, wat ze later met haar leven moest bekopen.

onlusten te bezweren. Adriaan Pauw stelde een aantal maatregelen voor die het stadsbestuur op 26 augustus afkondigde in een heuse keur. Die behelsde een serie tegemoetkomingen aan de protestanten en sowieso stopten de vervolgingen totaal. Er werd min of meer vrijheid van godsdienst toegezegd, zij het dat de protestanten geen kerk toegewezen kregen. De hagepreken vonden nog steeds buiten de poorten plaats maar nu tot onder de muur en bij slecht weer kon de kapel van het St. Nicolaasgasthuis (Leprozenkerk, ook buiten de muur) gebruikt worden. Uit de drie schutterijen werden zes met de reformatie sympathiserende officieren gekozen om te bemiddelen tussen protestanten en stadsbestuur. Dit kon niet voorkomen dat tijdens een tweede beeldenstorm op 26 en 27 september respectievelijk het Minderbroederklooster en het Kartuizerklooster ernstig werden beschadigd. Op 30 september wees het stadsbestuur in een laatste poging de Minderbroederskapel aan de protestanten toe. Dat bracht rust en de kerken werden weer opengesteld.

Dat ging Margaretha van Parma allemaal veel te ver en zij stuurde stadhouder Willem van Oranje naar Amsterdam om het ontstane verschil tussen landelijk en stedelijk beleid terug te draaien. Dat had hij eerder in Antwerpen en in Utrecht opgeknapt en op 15 de-

Boven: Hagepreek op z'n Amsterdams: Pieter Pietersz verklaart in 1569 voor een handjevol gelovigen het Evangelie in een roeiboot op de Amstel.
Rechts: Jan Arentsz organiseerde hagepreken rond Amsterdam en werd in 1566 met de afvallige monnik Pieter Gabriël voorganger in de Minderbroederkapel.

Jan Arentsz hagepreker te Amsterdam

De Alkmaarse mandenmaker Jan Arentsz was de eerste hagepreker die in IJsselsteden en in Noordhollandse steden, waaronder Amsterdam, actief was. Op 14 juli 1566 was Hoorn als eerste aan de beurt en het werd meteen een groot succes. Eind september 1566 vestigde Arentsz zich blijvend in Amsterdam, waar hij voorganger werd in de ter beschikking gestelde Minderbroederkapel. Bij het naderen van Alva's leger vluchtte hij in 1567 naar Emden, vanwaar hij in 1573 terugkeerde naar zijn geboortestad Alkmaar waar hij in datzelfde jaar overleed.

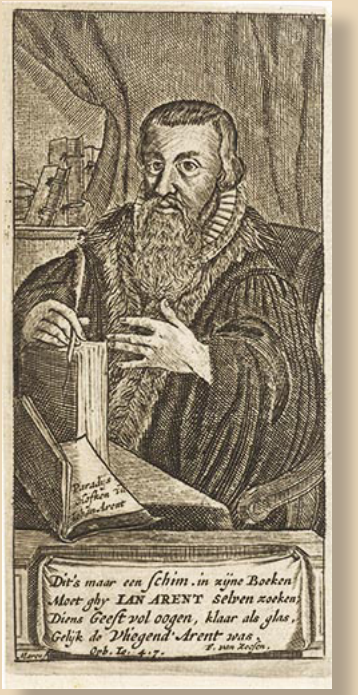

cember 1566 kwam hij in Amsterdam aan. Op 18 januari 1567 werd in zijn naam een regeling verordonneerd waarbij de protestanten de Minderbroederkapel en Leprozenkerk weer kwijtraakten. Willem van Oranje dacht het hoogst haalbare bereikt te hebben maar Brussel was furieus en verklaarde het resultaat ongeldig en verbood alle hagepreken in en rond Amsterdam. Bovendien zou in de stad een garnizoen regeringstroepen gelegerd worden om de orde te handhaven. Met de grootste moeite wist het stadsbestuur dit laatste te voorkomen door voor te stellen dat de stad zelf een legertje van uiteindelijk 500 man zou samenstellen onder gelijktijdige schorsing van de drie schutterijen. Tegenover dit stadslegertje en bewapende strengkatholieken stonden meer dan achtduizend opstandelingen, deels eveneens bewapend. Een burgeroorlog kon op het nippertje voorkomen worden. In datzelfde jaar 1567 werd Oranje als stadhouder vervangen door graaf De Bossu en Margaretha van Parma als landvoogd door de hertog van Alva. De lagere edelen in Noord-Nederland wisten Oranje te strikken aanvoerder van een gewapende opstand te worden, het begin van de Tachtigjarige Oorlog.

Boven: *De afvallige monnik Pieter Gabriël, die samen met Jan Arentsz in de Minderbroederkapel gepreekt had, vluchtte niet voor de komst van Alva en belandde in 1569 op de brandstapel. Of deze afbeelding van Jan Luyken die executie laat zien of een eerdere van Dirck Pietersz blijft onzeker.*

Links: *Het Minderbroedersklooster werd tweemaal vernield en geplunderd, in 1566 tijdens de Beeldenstorm en in 1578 na de Alteratie.*

Opstand

De eerste vier jaar van de Opstand verliepen rampzalig. Militair was het legertje huurlingen van Oranje niet opgewassen tegen de regeringslegers. De ene stad na de andere viel in handen van koning Philips II. De leiders van de Opstand zochten een veilig heenkomen, zelfs Oranje. In Amsterdam was het stadsbestuur volledig in handen van streng-katholieken en het volk schoof weer gedwee in de kerkbanken van fanatieke priesters. Bekende opstandelingen en beeldenstormers werden gevangen genomen en zonder uitzondering terechtgesteld. Dat zette een stroom van vluchtelingen in gang, zowel politieke als economische. Emden werd een populaire stad om naar uit te wijken, de eerste veilige haven buiten de Nederlanden en al sinds Luthers tijd uitwijk voor andersdenkenden.
De eerder genoemde lagere adel voelde zich in de steek gelaten en stortte zich in een guerrillaoorlog die in 1572 volkomen onverwacht tot een aansprekend succes leidde, de verovering van Den Briel. Dat werkte stimulerend en zelfs Oranje begon zich – voorlopig op afstand – weer met de Opstand te bemoeien door op te roepen tot burgerlijke ongehoorzaamheid tegenover het streng-katholieke bestuur. Alva overspeelde in Antwerpen zijn hand door de

Boven: Kolonel Helling wist in 1577 via de Haarlemmerpoort de stad binnen te dringen.
Rechts: Doordat de geuzen de weg niet kennen in Amsterdam komen zij met vertraging op de Dam aan, waar het stadsleger en gewapende burgers hen reeds opwachtten en vernietigend verslaan.

Spaanse Furie op 4 november 1576 te laten gebeuren en ontketende massaal protest en verweer. Deze uitglijder had een belangrijke oorzaak, die het verdere verloop van de Opstand steeds opnieuw zou ombuigen ten voordele van de opstandelingen. Het op zo grote schaal oorlog voeren als Philips II deed vergde grote sommen geld die niet altijd voorhanden waren. Door het langdurig uitblijven van soldij waren de soldaten o.a. in Antwerpen aan het muiten geslagen wat ontaarde in de beroving en slachting van de burgers van veroverde steden.

Als Philips II het benodigde geld niet kan afpersen van zijn onderdanen of roven in Zuid-Amerika was er altijd nog Amsterdam.

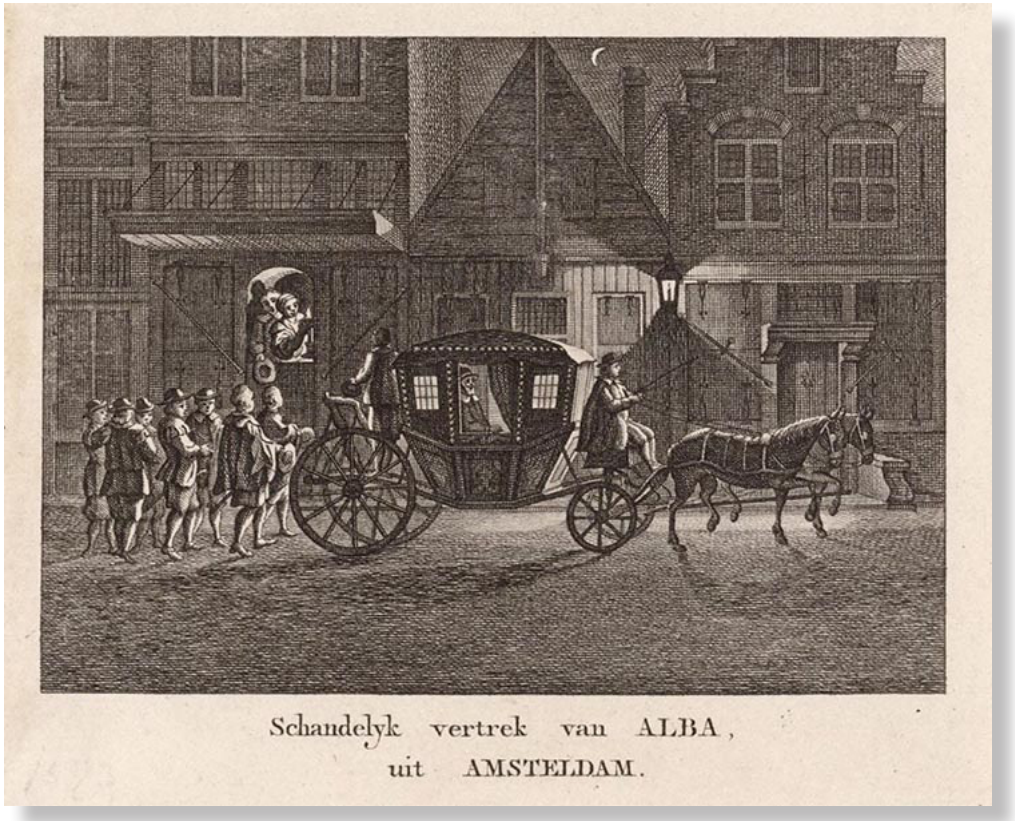

De stad heeft door zijn welwillende houding belegeringen weten te voorkomen, die omliggende steden als Naarden, Leiden, Haarlem en Alkmaar wel troffen. In 1573 leende Amsterdam weer een grote som aan Alva, zodat deze zijn muitende soldaten in Haarlem kon betalen. In ruil daarvoor beloofde Alva de blokkade voor Amsterdam te breken. Dat liep op een fiasco uit door de nederlaag van Bossu op de Zuiderzee. Toch was de Amsterdamse bevolking dermate tevreden met de betrekkelijke rust in oorlogstijd dat het stadsbestuur veel bijval van kreeg. Dat moet als belangrijkste reden gezien worden dat Amsterdam zich lang afzijdig hield van de Opstand, ook toen die steeds meer vaste voet kreeg en Amsterdam tenslotte een vijandige enclave in door opstandelingen gecontroleerd gebied werd.

Boven: Amsterdam sloeg in 1578 een eigen munt omdat het volledig geïsoleerd was geraakt van de rest van Holland. Naar zeggen werden daarvoor zilveren beelden en vaatwerk uit de kerken gebruikt.
Links: In 1573 leende Alva in Amsterdam een som geld om soldij te kunnen betalen.

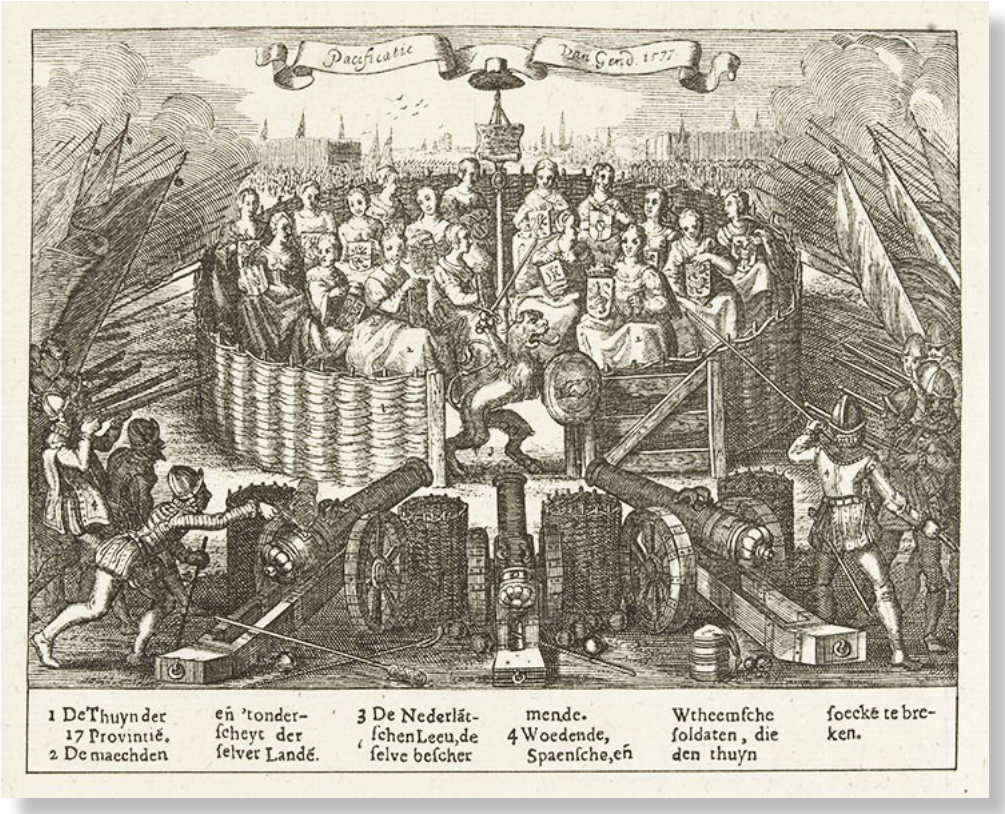

Pacificatie van Gent

Om stoom af te blazen stond Philips na de omslag van de publieke opinie naar aanleiding van de Spaanse Furie een mildering van het regime toe: de Pacificatie van Gent. Deelname aan de onderhandelingen was de eerste daad van Oranje na zijn vlucht naar Duitsland. Wat deze Pacificatie inhield leest u beter op *Wikipedia*. In 't kort: In de 'Pacificatie van Gent' werden de volgende afspraken gemaakt:

- *De Spaanse Troepen dienden de Nederlanden te verlaten*
- *De Staten-Generaal zouden op eigen initiatief bij elkaar mogen komen en niet alleen op initiatief van de vorst*
- *Er moest een amnestieregeling komen voor de opstandelingen*
- *De oude privileges van de wereldlijke en kerkelijke instanties moesten worden hersteld (de erkenning van de koning van Spanje als soeverein stond niet ter discussie)*
- *Nederlandse edelen zouden moeten instaan voor het bestuur van de Nederlanden in plaats van Spanjaarden*
- *Willem van Oranje zou als regeringsleider in de Nederlanden fungeren naast de landvoogd*

De deelnemers aan de Opstand, in casu de steden die overgelopen waren naar Oranje's Opstand, moesten stuk voor stuk de pacifica-

Boven: Allegorie op de Pacificatie van Gent. De dubieuze status van dit verdrag wordt treffend geïllustreerd door de benarde positie van de opstandige steden, omringd door Spaanse soldaten met slechts de Nederlandse leeuw ter bescherming..

Rechts: De Pacificatie van Gent werd op 7 december 1576 wel geproclameerd vanuit het stadhuis maar niet ondertekend door Amsterdam.

tie ratificeren per satisfactie en voor zover ze al eerder overgegaan waren naar de Opstand deden ze dat ook. Amsterdam was niet overgelopen en wenste dit stuk ook niet te ratificeren om niet de schijn te wekken ook aan de Opstand deel te nemen. Het ging voorlopig goed zo, of niet? Ze hadden echter niet gerekend met de represailles van de Opstandelingen. Het geuzenleger en -vloot legden een blokkade rond de stad en confisqueerde elk schip met thuishaven of bestemming Amsterdam. En dat, door het blokkeren van alle zeegaten tot aan de grenzen van het onder controle zijnde gebied. De stadseconomie bloedde dood. Een overval op de stad in 1577 kon ternauwernood afgeslagen worden dankzij het stadsleger en gewapende burgerij.

Satisfactie van Amsterdam

Het jaar erop, op 8 februari 1578 tekende Amsterdam eindelijk via een Satisfactieverdrag alsnog de Pacificatie. De blokkade werd onmiddellijk opgeheven en de economie bloeide weer op.

Het stadsleger werd afgeschaft en de schutterijen opnieuw opgericht. Het katholicisme bleef de enig toegelaten godsdienst in Amsterdam maar het protestantisme werd gedoogd.

Alteratie

Met deze satisfactie was Amsterdam er nog lang niet. De protestanten zagen hun kans schoon de zaken in de stad in hun voordeel te veranderen. Vooral de fanatieke Calvinisten lieten niets onbeproefd om het simpel gedogen van hun religie om te zetten in vol-

Boven: De Alteratie van Amsterdam, 26 mei 1578. Zevenentwintig bestuurders en geestelijken worden met schuiten de stad uitgevoerd en voor het leven verbannen.
Links: De Satisfactie van Amsterdam, 8 februari 1578.

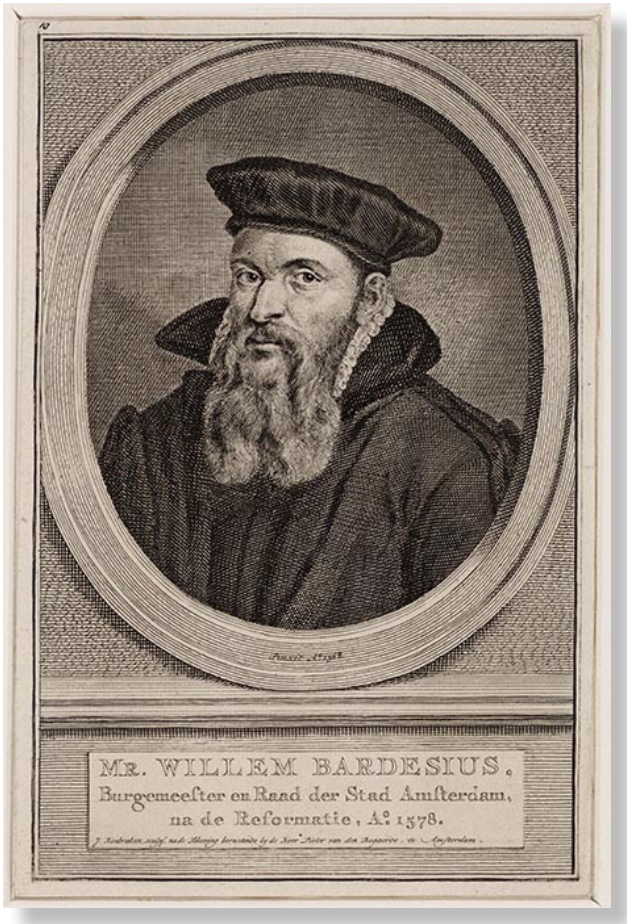

ledige emancipatie er van. In navolging van de omringende steden wilden zij ook een calvinistisch bestuur in Amsterdam om vervolgens de katholieke geloofsuitoefening te kunnen verbieden. Daar hadden zij niet eens zo veel tijd voor nodig. Op 26 mei 1578 bezetten opstandige "burgers" het stadhuis. In plaats van ze er uit te jagen liepen de schutterijen een voor een over naar de opstandelingen. Nog diezelfde dag werden volgens een van te voren opgemaakte lijst met dertig namen (zie bijlage 1) 27 stadsbestuurders in klaarliggende schuiten gezet en de stad uitgebracht. De drie ontbrekenden waren op missie in Den Haag en keerden wijselijk niet terug. Buiten de banpaal op de Diemerzeedijk werden ze aan land gezet en mochten gaan waar ze wilden, zolang het maar niet Amsterdam was. Deze actie noemen we de Alteratie ofwel "omzetting". Alle weerstand tegen Amsterdam verdween als sneeuw voor de zon. De vluchtelingen kwamen terug naar hun stad en de economie bloeide als nooit tevoren. Het nog steeds kapitaalkrachtige Amsterdam werd de motor van de Opstand. Door een wisselend percentage aan het budget van de Staten van Holland bij te dragen, dat wel steeds rond de 50% schommelde en doordat we weten dat die Staten de helft van de oorlogsinspanningen voor zijn rekening nam, valt eenvoudig te becijferen dat Amsterdam na 1578 een kwart van de Opstand betaalde. Met succes!

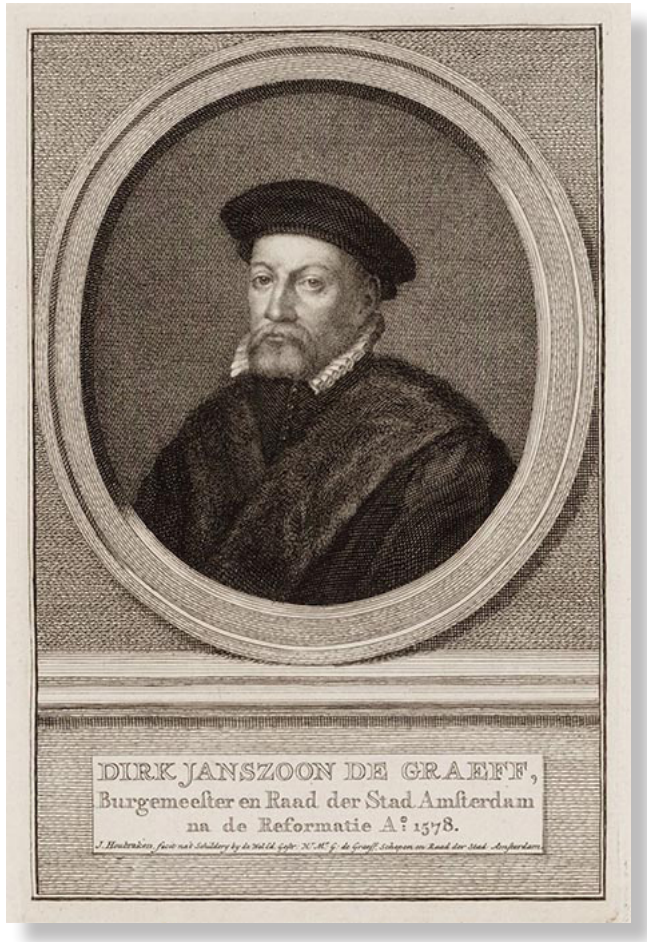

Eerder verbannen protestanten namen de macht over. Vanaf 1578 was Amsterdam een protestantse stad die geregeerd werd door regenten die tijdens Alva naar Duitsland waren gevlucht. Uitwijzing van de katholieke geestelijkheid, inbeslagname van de gebouwen van de Oude Kerk, vernieling van beelden en een verbod op de katho-

Gemeente Amsterdam Stadsarchief

Klik het logo voor deel 8 over de Alteratie uit de Canon van Amsterdam.

lieke erediensten waren het gevolg. De eerste burgemeesters na de Alteratie waren Mr. Wilhem Baerdesen (presiderend; leider der overgangspartij, afbeelding p. 9), Maarten Jansz. Coster (Martinus Aedituus), Adriaan Reyniersz. Cromhout en Dirck Jansz de Graeff (afbeelding p. 9 rechtsboven).

Naspel: Grote schoonmaak

Het bleef niet bij die dertig katholieken, die uitgewezen werden. De schout die niet loyaal was gebleken werd uitgezet. Nog dertien burgers kregen een aanschrijving dat zij de stad dienden te verlaten, met verbeurdverklaring van hun poorterschap (zie bijlage 1). Op 28 mei 1578 werd een nieuwe vroedschap gekozen, waarvan slechts vijf gematigd katholieken ooit eerder zitting hadden gehad (zie bijlage 3). Uit de nieuwe vroedschap werden de nieuwe burgemeesters gekozen. Alle burgemeesters waren voormannen van de beweging van 1566-'67 en allen hadden in ballingschap dit moment moeten afwachten.

Het verraad van Rennenberg in 1580, de moord op Oranje in 1584 en het beleg van Antwerpen in 1585 zette een nieuwe golf uitzettingen in gang. Op 25 juni 1585 werden nog eens 44 katholieken verbannen (zie bijlage 2), waarvan een aantal helemaal geen Amsterdammer was. Op 6 juli volgde Jacob Bicker nog als 45ste. Zijn broer Nies Claes Bicker volgde eigener beweging.

Na 1587 vervulde nooit meer een katholiek een hoger ambt, laat staan dat hij deelnam aan de vroedschap. Dat duurde tot de emancipatie van de katholieken in 1853, toen de bisschoppelijke hiërarchie in het Koninkrijk Nederland werd hersteld.

Onder leiding van de nieuwe burgemeester Mr. Wilhem Baerdesen werd de basis gelegd voor de zeventiende-eeuwse samenleving, waarin binnen Amsterdam katholieken, doopsgezinden, lutheranen, joden en remonstranten met de gereformeerden dienden samen te leven. Ook al hadden de calvinisten dat graag anders gezien, de gereformeerde kerk moest van de Amsterdamse overheid met niet meer dan een bevoorrechte positie onder de diverse geloofsrichtingen genoegen nemen.

Links: De Oude Kerk werd direct na de Alteratie opgeëist door de protestanten. De Nieuwe Kerk. zou aan de katholieken blijven, maar in september werd ook die opgeëist.

Confiscatie van goederen, maar geen pogrom

Er wordt regelmatig gesproken over het confisqueren van kerkelijke- en kloosterbezittingen na de Alteratie. Dat is heel betrekkelijk en moet genuanceerd worden.

Feit is dat de nieuwe stadsregering een groot aantal taken, zo niet alle taken van de katholieke kerk en de kloosters overnam, zoals zorg voor zieken, wezen, weduwen, armen en bejaarden. Dat betekende ook dat alle lokaliteiten, gronden en goederen verbeurd werden verklaard en direct of indirect gebruikt voor deze nieuwe stedelijke taken. Landerijen in kloosterbezit werden door nieuwe bewindhebbers beheerd en de inkomsten daaruit aan zorg besteed. De katholieke religieuzen bleven echter niet met lege handen achter, kregen een dak boven hun hoofd en een alimentatie tot hun dood. Ook garandeerde de overheid de veiligheid van de katholieken en op excessen na is dat ook gestand gedaan. Waar men minder compassie mee had waren de Minderbroeders, omdat die in Amsterdam jarenlang de inquisitie en ketterjacht georganiseerd hadden. Daarom ook waren zij zo vaak het doelwit van plunderende bendes, in een tijd dat de overheid de bevolking niet in de hand had. Dat geldt niet voor het Karthuizerklooster. Dat werd ook geplunderd en gebrandschat maar dat had meer te maken met de ligging buiten de stadsmuren.

De kloosterlingen en priesters konden zelf bepalen of zij onder dit regime in de stad bleven wonen of dat zij zich in Oost- of Zuid-Nederland in katholiek gebleven streken wilden vestigen. Dat zijn er toch nog heel wat geweest. De Oude en Nieuwe Nonnen van de Nes kregen een deel van de kloostergebouwen als woonruimte en het Sint Luciënklooster werd gevorderd voor het Burgerweeshuis maar dat liet Philip Vingboons in de Sint Luciënsteeg vijf huisjes bouwen als onderkomen. Tussen de puinhopen van het Karthuizerklooster werden een aantal kluizen door monniken bewoond, voorzover ze bewoonbaar waren. Deze lijst kan makkelijk uitgebreid worden, maar illustreert voldoende de houding van het stadsbestuur.

Ook het begrip ‘schuilkerk’ wordt vaak verkeerd uitgelegd. Er werd de katholiek gebleven medeburgers niets in de weg gelegd om te kerken zoals zij wilden. Er was één maar: de gebouwen mochten er niet als een kerk uitzien om de schijn dat de gereformeerde kerk de staatskerk was niet bij voorbaat om zeep te helpen. Er was echter geen stiekem gedrag nodig om ongemerkt ter kerke te gaan; iedereen wist wat er aan de hand was. Dat wil niet zeggen dat de Calvinisten de stedelijke overheid niet bestookten met hun grieven. Amsterdam heeft daarin altijd een milderende houding getoond en militante Calvinisten geen gehoor gegeven.

Theo Bakker 2013

De volgende bijlagen zijn gebaseerd op overgeleverde lijsten die samengesteld werden door Antonius Schellingwou (1604-1651) en gecorrigeerd en aangevuld door S. A. C. Dudok van Heel, zoals gepubliceerd in Amstelodamum Jb. 77. Dat overzicht ging nog veel verder, gaf aan welke overige bijbanen de stadsbestuurder had gehad, waar de banneling zich vestigde en hoeveel belasting hij jaarlijks afgedragen had. Daarbij valt het op dat de hoogste katholieke bestuurders goed voor zichzelf gezorgd hadden en ondanks hun rijkdommen toch voor heel lage aanslagen genoteerd stonden.

Het tweede dat opvalt is dat het met dat verbannen niet al te nauw genomen werd, getuige een aantal personen die in 1578 al verbannen waren maar in 1585 opnieuw verbannen werden, nadat ze zich klaarblijkelijk opnieuw in Amsterdam gevestigd hadden.

Bijlage 1

Lijst met namen van tijdens en na de Alteratie uitgezette katholieken
Op 26 mei 1578:
Andries Boelen Jan Holeslootzn, <50 jr - schout, raad tot 1573
Mr. Hendrick Dirckszn, 83 jr - raad, schepen, thesaurier, 14x burgemeester
Joost Buyck Sijbrantszn, 73 jr - raad, schepen, 17x burgemeester
Cornelis Jacobszn Bam, 66 jr - raad, schepen, thesaurier 5x burgemeester
Jan Vechtersz, 58 jr - raad, schepen, 3x burgemeester
Sijbrant Occo, 64 jr - raad, schepen, thesaurier, 4x burg., actief tot 1576
Hendrick Jacobsz Bicker - baljuw, raad, schepen, zittend burgemeester
Sijbrant (Joostzn) Buyck, 46 jr - schepen, 1x burgemeester
Cornelis Claes Meeusznzn Doos, 59 jr - raad, schepen, zittend burgemeester
Reynier Hendricksz Rooclaes - raad, schepen, zittend burgemeester
Jacob Pietersz Cantert - schepen, 1x burgemeester in 1577
Mr. Arent Sandelijn, <40 jr - raad, schepen, raadsheer Hof v. Holl. in 1576
Mr. Albert Cantert Pietersz, <60 jr - raad, schepen
Floris Dircksz den Otter, 48 jr - schepen, theasaurier tot 1569
Wessel Jacobsz, 41 jr - raad, schepen, fabrieksmeester
Garbrant Egbertsz Phaff - raad, schepen
Mr. Jan Duyvensz, 36 jr - raad, schepen
Jan Rijser Jansz - raad, schepen
Jan Dircksz Marcus, <50 jr - raad, schepen, thesaurier
Mr. Jan Tijmansz (de Goijer), <50 jr - raad, schepen
Jan Hendricksz van Santen - raad, schepen in 1573
Jan Pijl Claesz - schepen
Jan Claesz van Marcken, raad, schepen
Dirck Jan Evertsz - raad
Popius (Joostzn) Buyck, 28 jr - zonder ambt
Evert Hendricksz Sop - onder-schout
Jan Gerritsz Feckerdeij - dienaar op de Theasaurie
Op de nominatie staand maar op werkbezoek in Den Haag en niet teruggekeerd:
Jacob Gerritsz Theeusz, 43 jr - raad, schepen, thesaurier, zittend burgemeester
Jan Michiel Loeffszn, 45 jr - raad, schepen
Jacob Florisz van Alckemade - raad

Was al uit de stad verdwenen en verbeurde poorterschap:
Pieter Pieter Garbrantsznzn, schout

Kregen aanzegging de stad te verlaten onder verbeurdverklaring van poorterschap
Sijbrant Willemszn Stam, 41 jr - laken-keurmeester
Wiggert Willemsz - dijkgraaf
Bouwen Reijersz (Leepoogh) - kapitein van de wacht
Cornelis Elbertsz Marcus - zoon van ex-burgemeester Elbert Dircksz Marcus
Pompejus Occo Dirckszn, 29 jr - kleinzoon van Mr. Hendrick Dirckszn
Pieter Oly Claesz Haringh - schepen, raad
Jan Gerritsz Claes-Oom
Pieter Claesz Maet alias Korve
Steven Fransen (‘t Hoen)
Symon Jansz - houtkoper
Cornelis Jacobsz - bakker
Cors Pietersz Corenbreeck - lakenkoper
Willem Adamsz - schepen in 1577, raad

Stond eigenlijk op de lijst maar mocht alsnog blijven wegens ‘kindsheid’:
Dirck Hillebrantsz den Otter, 85 jr - schepen

Idem wegens ‘was al genoeg gestraft’:
Dirck Meijnertsz Pater - schepen, raad

Idem om onbekende reden niet uitgezet maar ontheven van alle ambten:
Cornelis Jansz (Roocruys genaamd van Lee) - raad
Symon Dircksz Ouderkerck - schepen, raad
Arent Hendricksz Loeff - schepen, raad

Behalve de hierboven genoemden verlieten direct of mettertijd nog een hele stroom katholieken vrijwillig de stad.

Bijlage 2

Op 25 juni 1585 (na de moord op Oranje en de val van Antwerpen) uitgewezen katholieken:

Jan Vechtersz, dezelfde die in 1578 al uitgewezen was
Jan van Marcken, idem
Cors Pietersz, idem
Jan Philipsz, bergenvaarder, viskoper
Heer Pieter Coeltjen, priester
Gerrit Gerritsz (Goutsekerck), lakenkoper
Tonis de waagdrager
Cornelis Gerritsz Fijt, zuivelkoper
Symon Jansz, houtkoper, was eerder uitgewezen
Heer Gerrit de bakkerszoon, priester
Jacob van Campen, notabene op 28 mei 1578 in de vroedschap gekozen
Steven Franszn, was eerder uitgewezen
Popius Dircksz, de zoon van Dirck Jan en eerder uitgewezen
Cornelis Elbert Marcusz, was eerder uitgewezen
Dirck Elbert Marcusz, broer van vorige
Ellert Hendricksz Rooclaes, houtkoper
Jan de bakker
Jan Garbrantsz, zeilmaker
Cornelis Jacobsz, schoenmaker
Elbert Jacobsz, houtkoper
Jan Jacobsz, houtkoper
Jan IJsbrantsz
Barent Cornelisz, kompasmaker
Tonis Vischer bij ‘t Hooft
Marcus Willemsz Elant, notaris
Wynolt Feelinck, koopman
Jan die mandenmaker
Jan Barentsz, schoenmaker
Pieter Zegersz, voormalig bode
Cornelis Pietersz, houtdraaier
Cornelis Cornehsz Felt (Velt), Jeruzalemvaarder 1551
Volckert Hendricksz Croock, vm. schepen, raad tot 1568
Jan Dircksz, lepelmaker
Gerrit Gerritsz, koopmansbode op Antwerpen
Cat de schuitenvoerder
Dirck Jan Deijman alias Deijm, vm. schepen tot 1576
Jan Deijman alias Deijm
Claes Jan Deijman, zoon van een eerder uitgewezen burger
Tonis Barentsz, timmerman
Allert Hendricksz
Karsten, schipper
Wijchman, Sacharias en Christoffel, drie Zuid-Nederlanders

Op 6 juli 1585:
Jacob Bicker

Bijlage 3

Op 28 mei 1578 werd de nieuwe vroedschap gekozen (40 raden waaruit door henzelf vier tot burgemeester werden gekozen). In de vroedschap van 28 mei 1578 werden tien katholieken benoemd, waarvan vijf eerder aan de vroedschap deelgenomen hadden:

Mr. Reijer Lambertsz van der Horst, raad, was voor de Alteratie in de vroedschap gekozen maar weigerde de eed af te leggen
Marten Symonsz Abbe gen. Schuyt, raad sinds 1574
IJsbrant Jansz Dommer, afgevaardigde schutterij
Mr. Cornelis Willemsz van Rijeck, raad sinds 1569, schepen sinds 1575
Evert Corsz Schos, luitenant schutterij, raad sinds 1573
Jan Duyn Cornelisz, hopman schutterij, raad sinds 1578
Jan Symonsz, afgevaardigde schutterij, raad sinds 1578
Willem Pouwelsz, heer van te Nesse, afgevaardigde schutterij, schepen in 1565
Mr. Cornehs Jan Barendsznzn Romenijboot, raad, was voor de Alteratie als raad herkozen maar weigerde de eed af te leggen
Jacob van Campen Huygenzn, zou 25 juni 1585 alsnog verbannen worden

Theo Bakker's Domein

Op deze site vindt u makkelijk leesbare maar toch informatieve verhalen over de ontstaansgeschiedenis van Amsterdam. Ze zijn onderverdeeld in rubrieken als Middeleeuwen, godsdiensten, nijverheid en handel, transport, openbaar vervoer, haven, watermanagement, stadsuitleg, annexaties, verkeersdoorbraken, chroniquers en allerlei andere zaken.
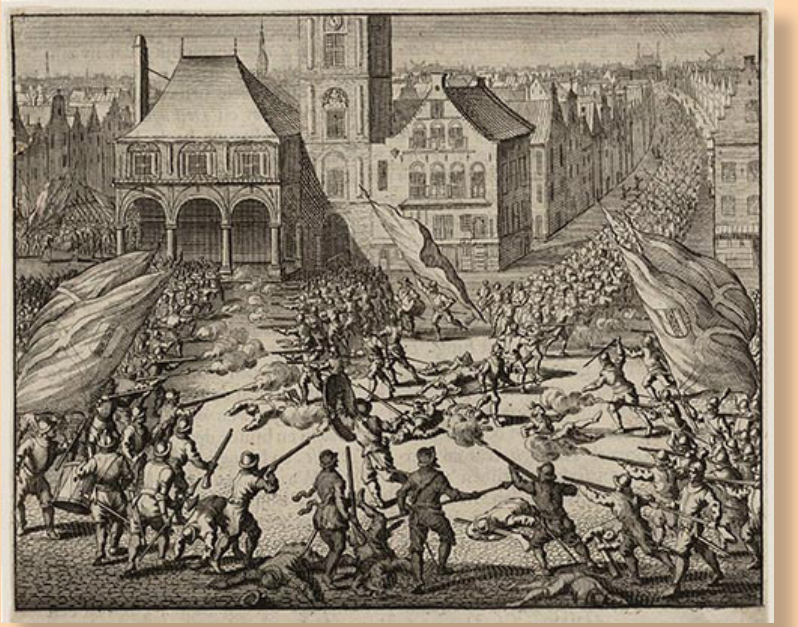
Klik hier voor een overzicht van alle PDF's op deze site